

Evidence-based practice – PT VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Anotace:

Výzkumná šetření, která se týkají PT VDO nebo jsou úzce spojena s výchovou k občanství, občanskou angažovaností, volební ochotou, hodnotovou orientací a podobě nás vedou k hlubšímu přemýšlení nad pojetím PT VDO a jeho cílenými dopady na žáky. Výzkumy ukazují, na co konkrétně je se potřeba zaměřit a jaké otázky si při edukaci žáků v oblasti PT VDO klást.

1. Školní program demonstrace prevence násilí

ZDROJ: http://www.civiced.org/index.php?page=svpdp_program_evaluation

Organizace Center for Civic education (centrum pro vzdělávání v Občanství) provedlo výzkum, jehož součástí bylo také vyhodnocení studentů, co se týče postojů k občanství.

Organizace využívá kvazi-experimentální metody, provádějí testy znalostí a postojů k občanství před a po absolvování kurzu. Testy se týkají občanské odpovědnosti, tolerance myšlenek druhých lidí, respektování zákonů. Jsou prováděny také kvalitativní měření a to prostřednictvím dotazníků a pozorování ve třídě. Výsledky výzkumu jsou dotčeny nejen změny u studentů, ale také u jednotlivých pedagogických sborů.

Učitelé uvedli, že jejich studenti prokázali mnohem větší zájem o občanství, vládu a sociální věci. Učitelé také uvedli, že díky účasti na tomto programu získali nové užitečné znalosti a zkušenosti.

2. Mezinárodní studie občanské výchovy

ZDROJ: http://www.csicr.cz/getattachment/cz/O-nas/Projekty-ESF/Kompetence-I/Projekt-ESF-Kompetence-I/ICCS_Narodni_zprava.pdf

V roce 2009 se v České republice uskutečnil mezinárodní výzkum, který byl zaměřen na výchovu k občanství. Týkal se žáků 8. tříd základních škol a jejich znalostí v oblasti občanské výchovy. Výzkumu se zúčastnilo 38 zemí celého světa. V ČR se zúčastnilo 4600 žáků a 1600 učitelů. Pro výzkum byly použity strukturované dotazníky s otevřenými i uzavřenými otázkami, testy, a to zvláště pro žáky a pro učitele. Testy byly distribuovány do vybraného vzorku škol. Testy obsahovaly znalosti týkající se:

- občanské společnosti a systémů, institucí – moc, autorita, zákony, právo, ústava, vláda
- občanských principů – rovnost, svoboda, sociální soudržnost, zájem o veřejné dobro, respekt,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- občanské angažovanosti – občanská účast, angažovanost a rozhodování v místních společenstvích
- občanské identity – zda si uvědomují žáci sebe samého jako „občana“, občanské hodnoty, nacionalismus, kultura, odlišnost,...
- znalostí – znalosti, které žáci uplatní při plnění kognitivních úkolů – popis různých pojmů týkajících se občanství.
- Zdůvodnění a analýza – kognitivní procesy, které žáci používají k dosažení širších závěrů.

Výzkum se zaměřil na několik otázek:

- **Rozsah rozdílu v občanských znalostech 14letých žáků a vysvětlení těchto odlišností.** V mezinárodním srovnání čeští žáci dopadli mírně nadprůměrně. Výrazné jsou ovšem rozdíly mezi jednotlivými žáky. Zejména mezi žáky základních škol a gymnázií).
- **Změny v občanských znalostech od roku 1999** – bylo prokázáno, že došlo poklesu obsahových občanských znalostí českých žáků
- **Zájem a ochota angažovat se v občanském a politickém životě** – současná angažovanost je poměrně nízká. Pokud se žáci podílí na nějakých aktivitách přesahujících jejich povinnosti, převažují aktivity spojené se školou, minimum žáků se účastní aktivit místního společenství.
- **Postoje k demokracii, rovnosti mužů a žen a politice u českých žáků** - Čeští žáci nejvíce zdůrazňují svobodu slova, právo volit a rovnost. Zájem žáků se soustředí zejména na témata, která jsou jim prostorově blízká, největší zájem mají o životní prostředí a společenskou či politickou situaci v místě bydliště či v celé ČR, naopak malý zájem mají žáci o evropská a mezinárodních témata. Platí, že čeští žáci mají velmi nízkou důvěru v některé instituce.
- **Realizace výchovy k občanství v českých školách** - Za základní cíl tohoto předmětu na většině škol je považováno rozšiřování znalostí o právech a povinnostech občanů; podpora kritického a nezávislého myšlení žáků; Výuka probíhá většinou interaktivní formou diskuse. Mladší učitelé vyučují častěji pomocí těchto forem než starší učitelé.
- **Rodinné zázemí českých žáků a jeho vliv na znalosti a postoje žáků** - Celkově byla potvrzena skutečnost, že žáci víceletých gymnázií mají lepší rodinné zázemí než žáci základních škol. Jejich rodiče mají obvykle vyšší zaměstnanecký status, dosahují vyššího vzdělání a více se zajímají o politické a společenské dění. Žáci gymnázií také očekávají, že dosáhnou vyššího vzdělání ve srovnání s vrstevníky ze základních škol.
- **Znalosti českých žáků o Evropě a Evropské unii** - Čeští žáci dosáhli ve vědomostním testu nadprůměrné znalosti ve srovnání s jejich spolužáky z

ostatních zúčastněných evropských zemí. Velmi dobrého výsledku dosáhli zejména žáci víceletých gymnázií.

- **Postoje a aktivity českých žáků ve vztahu k Evropě a Evropské unii** - čeští žáci mají slabší pocit evropské identity a sounáležitosti k Evropě než jejich spolužáci z ostatních evropských zemí. Téměř všichni žáci v ČR se dle svých slov dokáží domluvit nebo dorozumět některým jiným evropským jazykem než českým a jejich vztah ke studiu cizích jazyků je velmi pozitivní.

3. „We the people“ – My lidé

ZDROJ: http://www.civiced.org/pdfs/research/WTP_Political_Knowledge_writeup.pdf
http://www.civiced.org/index.php?page=program_evaluation

„We the people“ – My lidé

Výzkum, který ukazuje povědomí amerických občanů, školáku, o politickém dění v jejich zemi.

We the people – program, který zahrnoval studenty a bývalé studenty, kteří se zúčastnili základního kurzu občanské výchovy. Program se opakoval několikrát. Pokaždé byly výsledky více než dobré. Porota, která ověřila výsledky těchto studií, potvrdila, že program měl mocný výchovný účinek na občanské znalosti studentů a jejich postoje. Toto formální potvrzení uznává, že program „My lidé“ obrovsky přispěl k dokonalosti v oblasti vzdělávání, týkající se občanské výchovy a politického dění."

Uvedeme jeden příklad:

91% studentů programu „We the People“ znají práva, která mají zaručena první změnou Ústavy USA ve srovnání s 35% mladých lidí, kteří se programu neúčastnili. Program prohloubil lidem znalosti o Amerických demokratických institucích a procesech v nich, účastníci programu projevovali hlubší zájem o sledování politických afér, ovlivňovali politickou strukturu a účastnili se v komunitě vedení.

4. Vzdělanostní rozdíly přetrvávají

ZDROJ: <http://www.civicyouth.org/education-gap-persists-66-of-youth-with-any-college-experience-turned-out-to-vote-35-of-youth-with-no-college-experience/>

Vzdělanostní rozdíly přetrvávají: 66% mladých lidí s jakýmkoliv zkušenostmi na vysoké škole jde k volbám, zatímco mladých lidí bez vysokoškolských zkušeností volí jen 35%

Výzkum, provedený Agenturou Circle (The Center for Information & Research on Civic Learning and Engagement) ukazuje, jak vzdělání ovlivňuje účast mladých lidí na volbách.

Výzkum např. ukazuje, že 66% mladých lidí, kteří mají nějaké vysokoškolské zkušenosti, se účastnili voleb, zatímco mladých obyvatel Ameriky, kteří neměli vysokoškolské zkušenosti, volilo jen 35%.

5. Jeden svět na školách

ZDROJ: http://www.jedensvetnaskolach.cz/test/File/DOTAZNIKOVE_SETRENI_STR_EDOSKOLACI_JSNS_2012.pdf

Dotazníkové šetření z roku 2012, porovnávací výsledky z roku 2009. Šetření probíhalo na středních školách a prováděla ho Společnost Člověk v tísni, o. p. s. Vybráno bylo 1100 respondentů ve věku 15-20 let. Dotazník obsahoval uzavřené i otevřené otázky. Dotazník se dotýkal různých oblastí a témat ve společnosti.

Mimo jiné se zaměřil na občanskou angažovanost. Zde se v porovnání s předchozími lety nic nezměnilo – 80% žáků si myslí, že hlavní problémy sami změnit nemohou. Ochota občanské angažovanosti je tak stále velmi nízká.

Dalším vybraným tématem je ochota účastnit se voleb. Autoři uvádějí, že je též velmi podobná s rokem 2009. Žáci by se voleb zúčastnili zhruba v 50%. Změnily se však výrazně volební preference studentů – tradiční hlavní strany oslabily a studenti by volily nové strany či inklinující k extrémismu.

Postoj žáků k Evropské unii. Počet žáků s negativním postojem vzrostl o 15%.